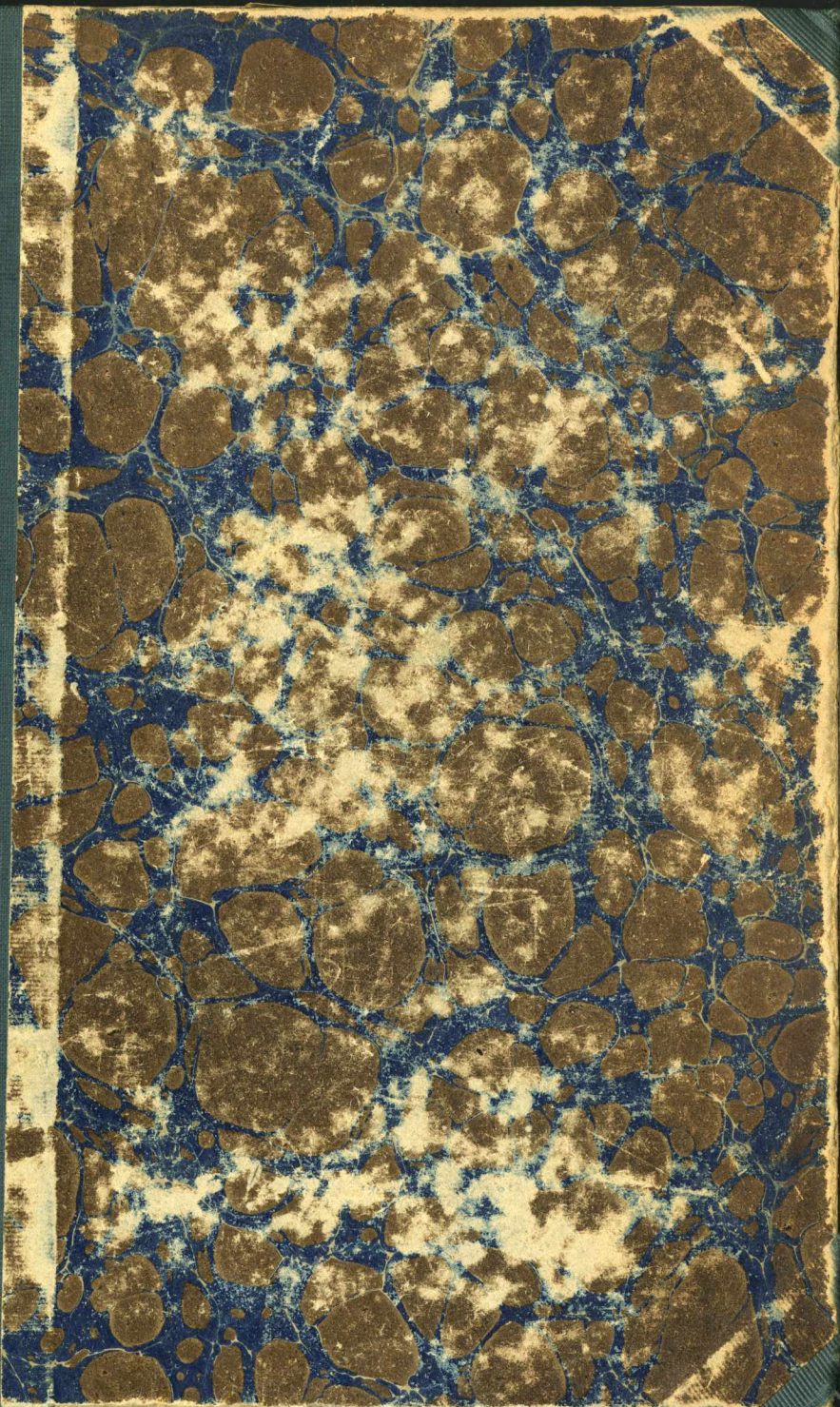

Politikai
röpiratok.

91.

ZICHY ANTAL

91
703
ÉS

KIRÁLYI PÁL

TARTOTT

BESZÉDEL.

8.

A „MAGYARORSZÁG“ 128. száma után.

~~~~~
PEST.

NYOMATOTT WODIANER F.ónél.

1861.

ANTAL NYELV

18

PAVILYON

TARTOTT

RENDKÖZMÉNY

A MAGYARORSZÁG 128. SZÁMÁBAN

1831

NYOMTOTT WODANER T. SÉG

1831

Dr. BALLAGI GÉZA.

Zichy Antal beszéde.

(Máj. 28.)

Tisztelt ház!

Ezen tünnepélyes alkalommal mindnyájan mintegy felhiva levén, hogy azt, a mi leginkább szívünkön fekszik, kimondjuk, s az ország összes állapotáról s a jelen helyzetről a közvéleményt részint, a mint az tudomásunkra van, hiven s leplezetlenül tolmácsoljuk, részint annak némi irányt is adjunk: — engedjék meg önök nekem is, hogy némelyeket, tölem kitelhető rövidséggel előadhassak.

Mennyi kárt tett ama minden fogalmat felülhaladó, s elég erős szavakkal nem bélyegezhető szerencsétlen „rendszer“, mely hiu theoreticusok elméjéből születve, vaskaru exequensek által végrehajtván, a despotismus legundokabb nemét állandósította meg közöttünk, mignem, — benső tartalom hiánya miatt — a kor szellemének egy fuvallatára összeroskadott, s mit hagyott hátra egyebet, mint romokat, gyűlöletet, összezavarását minden fogalomnak, s egy egész nemzedék véghetetlen nyomorát; mindezt fejtegetni, nehogy gyógyíthatatlan sebeket érintsek, nem akarom; de említetlenül hagynom lehetetlen, mert a ki ignorálja vagy csekélyebbnek veszi a bajt, az annak orvoslója nem lehet.

El nem mulaszthatom, hogy Tisza tagtársunk kifakadásai ellenében elismerésemet ki ne fejezzem azon jeles hazánkfiai iránt, kiknek hazafisága, kitar-tása s értelmi felsőbbbsége a zsarnokság ama bitortemplomát halomra dönté s ugy szélnek ereszté, hogy ember legyen, a ki annak omladványait újra összezedi s azokból egy egészet alkot.

Ok, kiket mi korábban sokszor félreismertünk, ki merem mondani, a haza hálájára érdemesek s magoknak oly emléket emeltek, mely Horatiusként:

Monumentum aere perennius,

Regalique situ pyramidum altius!

De ha ők a baj fő kútforrását bedugták is, s a

kezdeményezés dicsőségét előlünk elvették : az utó-
bajok még fennmaradtak.

Ezeket enyhíteni, megszüntetni, a romok helyén
ujra építeni most már a mi föladatunk!

Nem adok tehát szót a honfikebel fájdalomnak,
mert hisz az ilyen fájdalomnak úgy sem lehet elég
méltó szavakat találni! — nem említem a kárt, mit
nekünk tettek. „Él még nemzetem Istene!“ ki fogjuk
nyögni idővel ezt is, mint annyi mást, mit a sors keze
századok alatt reánk mért; ki mérné nemzetek életét
évek szerint, hol nem évtizedek, csak századok hatá-
roznak! — nem szólok tehát erről. De felpanaszalom,
nem az indulat, hanem a biggadt megfontolás, nem a
káröröm, hanem a jóakarát hangján azon kárt, mit az
osztrák birodalomnak, — azon kárt, mit a
civilisatio ügyének, azon kárt, mit az ural-
kodó dynastiának tettek, tehát azon ügynek,
melynek zászlaját önhittségek diadalmámoreában egy
nemzet romjai felett tüzték ki.

Részemről sohasem átalom népszerűtlen eszmé-
ket is fejtegetni, s így most is ki merem mondani azon
régis ujjabb időben sem változott meggyőződésemet,
miserint én mint magyar ember az osztrák birodalom
felbomlását egyáltalában nem óhajtom.

Én úgy látom, hogy ha mi magyarok a biroda-
lom felbomlásán dolgozunk, akkor a tékozló fiuhoz
hasonlítunk, ki a reá néző gazdag örökséget még apja
életében prédálja el. — Előbb-több Austria be fogja
látni régi hires hadvezére s legnagyobb államférfia, a
savoyai Eugen jóslatának alaposságát s a birodalom
súlypontját ott fogja keresni, a hol van, t. i. Magyar-
országban, s ha későn nem lesz, keserűen meg fogja
siratni mindazon balfogásait, melyek által Magyar-
országot s ez által saját sziverét oktalanul gyengíté.
— Mi pedig nyugodtan elvárhatjuk a jövőt, mely a
miénk!

Én úgy látom, hogy a világ e pontján, melyen
mi lakunk, okvetlen szükséges egy nagyhatalom, mely
a nyugoti civilisatio s a keleti indolentia, a nagymultu
németiség s a nagyjövőjü slavismus között mintegy
közvetítő kapcsul s mérséklő elemül szolgáljon. —
Ezt elnémetesíteni szintoly politikai hiba volna, mint
eloroszosítani vagy tótosítani.

Már hogy ezen, szerintem szükséges, nagyhatal-
mat Austriának hiják-e, vagy — Hunniának? ez reánk

nézve, specificce, nagyobbérdekű kérdés, mint Európara. Szerintem Ferencz császár nagy polit. hibát követett el, midőn a római szent-birodalomnak, — mely Voltaire szerint sem római, sem szent nem volt, — összekorhadásakor a szilárd alap nélküli austriai császári czimet vette föl, a helyett, hogy az e z e r é v e s magyar birodalmat, melynek Árpád vére s a nemzeti akarat jogánál fogva alkotmányos királya volt, ig-tatta volna be diplomatische is az ötlet megillető europa-i nagyhatalmi rangba és állásba.

De fölfogásom szerint annyi kétségtelentül áll, hogy ha a most létező s oly sok heterogen elemből nem véletlenül, hanem egy magasb végzet következ-tében, s a helyzet parancsoló kényszerítésénél fogva összeállott austriai birodalom fölbomlanék is, helyébe azonnal, — más név és forma-csoportosulás alatt tán, de mindenesetre egy hasonló nagyságu és erejű birodalomnak kellene alakulni.

Ugy látom továbbá, hogy a historiai jog, mely Austria főnnállásának alapját képezi, egyuttal azon alap, melyen a mi nemzeti létellünk is nyugszik, hogy ezen elv közösségénél fogva minékünk barátokká kellett volna válnunk, nem pedig, mint az osztrák politika következtében történt, ellenségekké, mert, tiszta meggyőződésem szerint, mi magyarok a forradalmi elvtől, melyet én a szabadság elvével épen nem tartok azonosnak, szintoly kevés jót várhatunk s remélhetünk, mint Austria.

S az, hogy a forradalom most már általános jele-met vett föl, s Europa ujjaalakítása s egész térképe megváltoztatásának tervével foglalkozik, fölfogásom szerint, ügyünket inkább hátra, mint előre löki.

Lengyelország miatt, mely név minden érző ke-belben fájó viszhangot kelt, s mely élő halottnak föl-támadását lehetetlen nem ohajtanunk, a szerencsétlen, élve eltemetett Lengyelország miatt, — mely e küzde-lemben első szövetségesünk, — gyanakodóvá, sőt el-lenségünkké teszi az oroszot; a dunai tartományok vé-gett a még meg nem halt törököt is, s a Horvát-or-szágba mutatkozó s a déli szláv mozgalmakkal egye-sülten, földarabolja hazánk territoriumát s politikán-kat europaivá s szabadelvűvé teszi ugyan, de ma-gyartalanná is.

Én a régi magyar iskola növendéke vagyok,

melynek előharczosait, néhány jeleseit most is soraink közti s vezéreink gyanánt tisztelbetjük, s ők a régi oppositio korszakában, minden alkalommal fenhangon tiltakoztak azon insinuatio ellen, mintha ők Austriától elszakadni akarnának.

S hogy e tiltakozásaik őszinték voltak, azt a történetírás föladata leend, minden kétségen fölül emelni.

Miért van tehát, hogy e nézet, mely akkor axioma gyanánt ismertetett el, napjainkban oly népszerűtlenné vált?

Ez ama Schwarzenberg, Bach-rendszer szerencsétlen egyik eredménye, melyért feleljenek a világtörténetnek.

Másik eredménye azon ellenszenv, azon szenvedélyes reactio, melyet minden ellen keltett, a mi német.

A nemzet fölvilágosodott része jól tudja, mennyivel tartozik a világ, az emberiség s különösen magyar hazánk is a német műveltségnek.

Első szent királyunk alatt a kereszténységet s vele a polgárisodást plántálták át hozzánk, majd a reformatiót s a tudományok vele járó ujjaszületését, végre az irodalmat, az ipart és kereskedést. Mi tudjuk s elismerjük ezt. Valamint a német irodalmat az angol és francia jóval megelőzte, s nemcsak Fridrik udvarában, hanem még egy Götbe-, Schiller-korszak előtt csak francia könyveket olvasni tartatott bontonnak, s folytonos erőltetésre, rábeszélésre, hazafiságra való hivatkozásokra, majd a guny visszataszító s végre a genie hódító fegyvereire volt szükség, miszerint a német nyelv és literatura, Németország áldott térein, a Rajnától a Dunáig általánosan elterjedhessen: szintén azon arányban előztek meg viszont minket a németek. Első mestereink, példányaink voltak, majd zsarnokaink, kiknek suprematiája alól végre mi is ugyanazon szellemi fegyverekkel emancipáltuk magunkat, melyekkel ők éltek előttünk az őket megelőzőtt angolok és francziák ellen. S ez igen rendén volt.

De midőn a németség a lélekölő burocratia, a zsandár, a finánczör s minden utált s gyűlölt — mert törvénytelen — kormányközeg alakjában toltá fel magát reánk, s azt a nélkül, hogy szellemi felsőbbségét velünk többé elismertetni képes lett volna; — ek-

kor mindazon jót, mit valaha tett velünk, letörlé emlékezetünk táblájáról, s valóban alig hinné az ember, hogy a szelíd, a philosoph, a költői Németország nemze ily fia k at, kiket még fölül rá — a civilizáció apostolainak gonyolt!

A „német“ e fájáról tegnap nagyérdemű barátunk Kazinczy Gábor utánozhatatlan, kétségbeejtő genialitású ecsettél oly képet állita elénk, hogy kontrázkodó retouchirozások által azon csak ronthatnék.

Hogy ezen eljárás bárki ellenszenvét is felkelté, s a nemzettel félrevetteti a jót is, sőt lehetetlennek láttatja, hogy bármi jó lehessen, mihelyt német: ez oly természetes, melyen az, a ki az emberi természet ismeri, legkevésbé sem csodálkozhatik, s melyért ismét azt mondom: ama szerencsétlen kormányrendszer koholói és végrehajtói feleljenek arra a nagy ítélőszék előtt, melyről oly találóan mondá ama nagy német, a ki ha élne, utálattal taszitaná el őket magától, a halhatatlan Schiller: „Die Weltgeschichte ist das Weltgericht!“

Végre említsem-e a kárt, melyet az uralkodó dynastiának tettek?

Ezen egész tárgyalás, ezen idegeinket reszkettető fájó indulat-vihar, melyet csak mindnyájunk hazafihűsége tart féken, hogy minden perczen ki ne törjön, ez a tikkasztó hangulat, mely közöttünk s az egész országban uralkodik, s mely elmérgesíti ugyszólván a levegőt is, mely csak az imént gr. Teleki László ravatala körül is eléggé nyilatkozott, mindez hangosan beszél: qui habet aures audiendi, audiat!

S mi hozhatna e fekélyre is irt?

Hogyha nem a magyar hazafiság érzete, mely nem képes annyira gyűlölni ellenét, mint tudja szeretni a hazát:

ugy bizonynyal azon szintén magyar, mint alkotmányos elv, miszerint mi mindig el tudjuk s el akarjuk választani a fejedelem személyét, melyről 1848-ki alkotmányunk legelső szava is azt mondja, hogy: szent és sérthetetlen, — a kormánytól, mely felett ország, világ színe előtt, ama 6-ik nagyhatalom, a közvélemény s ama világítélet: az utókor előtt eltörjük a pálezzát, s utána küldjük egy vérig sanyargatott nemzet sorvasztó átokszavát.

S ezen alapelvnek, — melyet minden alkotmányos nemzet elismer és szentül követ, bárcsak pilla-

natnyi mellözése is az alkotmányos kormányzatot s valódi polgári szabadságot, hozzá merem tenni: a közboldogságot is nem csak megzavarja, hanem lehetlenné teszi; — ezen alapelvet nekünk szem elől téveszteni vagy föláldozni még akkor sem szabad, ha más oldalról azt tesszik, s ha a fejedelem és kormány magukat egymással, szánandó elvakultsággal, azonosítják.

Ezen elv az, mely egyrészt a népfel ségnek a koronában symbolumot ad s az országnak biztosítja ama stabilismust, melyre szüksége van, s mely nélkül anyagi és szellemi felvirágzása merőben lehetetlen; másrészt életbelépteti a többséggel kormányzást, a felelősséget, hatalommá emeli a közvéleményt, s szárnya alá veszi a haladás, a szabadság minden életrevaló eszméit.

S épen az alkotmányosság ezen alphája, ezen kezdőbetűje vezet engem oda, hogy az indítványozott felirást, melyet nem csak abban tartok tökéletesnek, a mit elmond, hanem abban is, a mit elhallgat vagy csak érint, mind tartalmára, mind formájára nézve pártoljam.

S e szavazatomat legkevésbé sem gyengíti az, a mit t. Jókai tagtársunk, kit nemcsak tisztetek, de szeretek is, e napokban nagy szépségű szónoklatában ellenvetett, hogy azon fejedelmet, a kibez feliratunk szól, egy idegen, sőt egy nem létező ország ministerei veszik körül. — Mert hisz nem ezen urak kezébe tesszük mi le férfias nyilatkozatunkat, hanem épen azok jogtalan beavatkozása ellen a lehangosabban tiltakozva, egyenesen Ferencz József Ó Felségéhez, a leendő magyar királyhoz fordulunk, a kit, s bármely fejedelmet, hogy népe ohajtásának teljesítése lealázza, ez eszme oly ujonan felfedezett üstökös volna az alkotmányos élet egén, mely jöt nem, hanem csak véres polgárháborukat jóslana, de a mely közelebbről megtekintve ködként enyészik el, s fényes hüvelyének magva nincsen.

Nem az alázza meg a trónt, ha a nép ohajtását teljesíti, sőt csak ez az egy mód az, mely azt megszilárdítja.

S azok compromittálták a trón tekintélyét, kik a nemzet legszentebb jogait galádul lábbal taposták!

Lesz-e e lépésnek ohajtott sikere? azt nem tudom.

Részemről úgy vagyok meggyőződve, hogy a pessimismus több kárt tett az emberiségnek, mint az optimismus. Ez fölteszi előre a legjobbat; amaz a legrosszabbat, s vajmi sokszor mind a kettő azt, a mit föltett, elő is idézi, vagy legalább elősegíti.

Mert az akarat — erő.

A mint szorongó kebellem látom azon csüggedést, azon levert, majd nem kétségbeejtő hangulatot, mely hazánk annyi jelesei kedélyén uralkodni látszik, s őket pessimistákká teszi: úgy nem csekély megnyugvásomul szolgál, hogy e háznak, a hazának egyik oszlopa s első ragyogású csillaga, Somogy lelkes fia s büszkesége, Somsich Pál az ellenkező nézetnek volt tolmácsolója s classicus szónoklatában kissé derültebb színben láttatá velünk a helyzetet.

Ha tudjuk mindnyájan, mit akarunk, tehát akarjuk azt komolyan és igazán, ne csak félig-meddig, vagy pro forma.

Ellentünk észre fogja venni, ha magunknak sincs bizodalomunk önakaratunk sikerében, s ez esetben, higyjük el, imponálni bizonynyal nem fogunk neki.

Viszont a mit nem akarunk, ne is tegyük fel mint lehető. Ne beszéljünk mindig úgy, de ne is gondolkodjunk úgy — mert hisz politikában a gondolat, az irány szó nélkül is elég világosan étarulja magát! — azért mondom, ne is gondolkodjunk úgy, mintha tulajdonkép már mindegy volna nekünk.

Én, a ki modern dogmatikusaink irányában kimerem mondani a nagy Széchenyinktől eltanult szót: „taktika“ s a Horatiusi „impavidum ferient ruinae“ jelszót mintegy monopolizálók ellenében ismételni bátorokodom azt, a mit bármely színezettiek is gyakorolni inkább szeretnek mint mondogatni, hogy t. i. „a politika az exigentiák tudománya“ s e szerint a mi ma helyes és czélszerű, az holnap képtelenség lehet s viszont: mind a mellett én a politikában, mint minden komoly dologban, ez őszinteség embere vagyok.

A mit mondok, azt komolyan mondom és őszintén értem; viszont a mit más mond, komolyan kell vennem s őszintének hinnem.

Embert a szavánál!

Ha azt mondom, hogy az idegen nemzetiségek jogos igényeit ki akarom elégíteni, ezzel mindazt elfogadtam, a mit, hogy ezt tehessem, elfogadnom

kell. Ha viszont a horvátok azt mondják, hogy nem a reakciónak akarnak szolgálni, s hogy nem ellenséges indulat vezérli őket ellenünk, ugy e kijelentést őszintének kell vennünk s föltennünk, hogy a kik azt ki-mondották, következetesek lesznek, s nem fogják további eljárásuk által önmagokat meghazudtolni.

Akarjuk-e az országgyűlést, melyet jelen csonka alakjában bármely határozat hozatalára illetéktelennek kell tartanunk, kiegészíteni? — Akarjuk-e, kérdem, komolyan és igazán?

Kell tehát a módot is akarnunk, mely e célra vezet.

E mód nem lehet más, mint azon „tényleges hatalmat“, ám nevezzük addig így, ha tetszik, — a melynek hívására a „csonka“ országgyűlés össze-jött, felszólítani, hogy ugy, a mint minket összehi-vott, vagy hogy egy új, előttem, megvallom, érthetet-len phraseologiával éljek, hogy a mint mi előlök az „akadályokat elhárította“, miszerint itt Pesten, mint országgyűlés összejöhesstünk s üléseket tart-hassunk, most hát ugyanazt tegye mindazokra nézve is, a kik még nincsenek itt, de a kiknek, hogy hatá-rozataink érvényesek lehessenek, ha nem is jelen, de meghíva mindenestre kell lenniök.

Azt az akadályhárítási phrásist vagy argu-mentumot értem, ha a megyéről, — de nem értem, ha országgyűlésről van szó. E kettő közt igen nagy a különbség. A mi helyhatósági autonomiánk oly per-manens valami, hogy itt joggal lehet mondani, mi-szerint megszűnván a tényleges akadály, mely alkotmányos jogainknak e téreni gyakorlatában gátolt, azt azonnal a régi mód szerint folytattuk, azaz: restauráltunk, gyűléseztünk mint mindig. Nem így az országgyűlés. Ez nem permanens, ez össze nem jöhet, csak ha összehívják, miként ezt nagyérdemű követársunk Deák F. kifejté.

Egyéb forradalmi uton.

De menjünk tovább.

A „tényleges hatalom“ ország, világ előtt tinnepélyesen kijelenti, hogy nem akar többé tény-leges, hanem akar jogos és alkotmányos lenni. Kijelenti azt nemcsak az okt. 20-ki pátens által, mely-nek az on részét, mely régi alkotmányos alapel-vülöket Corpus Jurisunkból kivett szavakkal, miszerint törvényt hozni, változtatni, megszün-

tetni csak országgyűlésen lehet, újra ki-
mondja, sőt az osztrák örökös tartomá-
nyokra is kiterjeszti, s ez által nemzetünk
egy régi ohajtását legalább in thesi teljesíti, nem lá-
tom át, miért repudiálnók? Oct. 20-ka a Lajthán tul
mindenesetre epochát képez, mit figyelem nélkül nem
hagyhatunk. Igaz, hogy a mit kaptak, az árnyéka
csak a szabadságnak; igaz, hogy ráillik Aesop me-
séjének ama jelmondata, melyet Tisza képviselőtár-
sunk idézett; de végre egy tökéletlen alkotmány is
jobb, mint semmi alkotmány. Ám lássák ök, miként
boldogulnak vele, miként fejlesztik tovább azon ala-
pot, melyet Corpus Jurisunk kölcsönze nékiek. De ha
mi az oct. 20-ki patenst, alkotmányos szempontokból,
egyáltalában tudomásul nem vesszük, ignorálhatjuk-e
az országgyűlésre meghívó királyi levelet?

Nem ignorálhatjuk, mert nem ignoráltuk.
Ha valaki azt mondja, hogy ő a tényleges ha-
talmat nem ismeri el mindaddig, míg az 1848-ki tör-
vényczikkek minden §-át nem teljesíti?

ha valaki azt mondja, hogy a meghívó levél
nélkülözi egy felelős magyar minister ellenjegyzését,
ergo érvénytelen;

s ha ennélfogva sem választónak be nem iratta
magát, sem követjelöltnek fel nem lépett:

ezt értem s meghajlok úgy jellemzilárdsága,
mint logikája előtt.

De ha valaki tultette magát ama formaságokon,
s eljött mint tagja a még csonka országgyűlésnek, s
most, miután itt van, nem akar és nem tud a tényle-
ges hatalommal érintkezésbe jönni, ezt nem értem.

Az országgyűlés egybehívása, a koronázási eskü
s diplomának legmagasb helyről történt indítványo-
zása oly tények, melyek mindegyike az eddig kö-
vetett absolutistikus rendszernek hatá-
rozott megtagadását s az egyedül üdvre
vezető utra, az alkotmányosság, törvé-
nyesség utjára lépés szándokának vi-
lágos, tiszta, s szerintem visszavonhat-
lan kijelentését foglalja magában.

Czélra vezethet-e, bármi jót eredményezhet-e a
megtagadás, és e megtérés őszinteségét kétségbe
vonni? titkos indokait kutatni?

Hogy van reactio, tudjuk; de hallgat; kényszeri-
ritsük további, sőt örökös hallgatásra. Ne segítsük

elő titkos czéljai kivitelében azon hitnek terjesztése által, hogy ő desavouálva csakugyan nincsen, hogy ő még lehetséges, hogy övé, habár csak a legközelebbi jövő, habár csak egy kis tűnékeny pünkösdi királyság. Ez a javithatatlan, kérlelhetetlen reactio, mely forradalomnak bélyegzi az önfentartást s lázadóknak a jog embereit, mely az idők folyamában nem tanul semmit, nem felejt semmit, mely készebb volt egy véres polgárháboru iszonyait földézni, semmint egy büszke s jogaira féltékeny, de hű és lovagias nemzetel alkudozásra lépett volna, mely inkább egy gögös idegen hatalomnak lábaihoz borulva compromittálta a birodalom nagyhatalmi állását, melyet később, a világot bámulatba ejtő s rut háladatlanúság által ügyekvék visszaszerezni, ez a reactio, mely mindnyájunk élénk emlékezetében van, félek, e rövid idő alatt is megint annyi kárt tehetne nekünk, a mennyit tiz országgyűlés sem birna helyre hozni.

Én tehát azt mondom, t. ház! fogjuk s z a v á n á l ezt a „tényleges hatalmat“ s vegyük komolyan és őszintén a szót, mit az komolyan és őszintén — vagy ha nem is úgy, — de intéze hozzánk.

Királyi Pál beszéde.

Tisztelt ház!

Országunk alkotmányos állásának biztosítása, s nemzetjogaink a trón iránti viszonyainak rendezése tevéen ezen országgyűlés egyik vezérfeladatát, nemcsak helyén találom, de elmaradhatatlannak is tartom az indítványt, mely a ház előtt megtéetett.

Tekintettel helyzetünkre, és különösen az indítvány egyik pontjára okul szolgáló — s a ház számára leküldött olműtzi okmányokra, akaratlanul is e kérdést látom felmerülni, miért kelle ezen okmányok a nemzet elé terjesztésével tizenkét évig várakozni? — miért kelle a 12 éves várakozást a jogtapadás, nemzeti lealázás, emberkinzás és hallatlan zsarolásokkal még gyötrelmessé s elkeserítővé is tenni? s miért nem merték, vagy miért nem akarták azt akkor, midőn az uralkodó család a trónváltozást bár mily általa ismert okoknál fogva eszközlendőnek hitte, azonnal az ország tudomására juttatni? — s mint-hogy az országnak e eselekvény meg, vagy meg nem

történtehez jogos és föltétlen hozzászólása is volt, és van, miért mellőzték, miért mulaszták el a kötelességet, melyet az illetőkre ezen tény érvényességénél fogva is alaptörvényeink róttak, és rónak.

E kérdésekre, hogy felelettel is szolgálhassak, legyen szabad röviden megállapodnom azon téren, melyen mi annyiszor meghűrezoltatánk már, és még folyvást hűrezoltatunk, melynek emlékét tehát nem lehet, nem szabad felednünk, nehogy bécsi jóakaróink, kik eddig csak űrjögőknek hirdetnek bennünket, még bárgyuknak is tartsanak.

A zavarosbani halászat elmélete az ausztriai kormánypolitikának űs idők óta mintegy éltető eleme lévén, más részről az alkotmányos szabadságnak mindenkit emberré, mindenkit önálló polgárrá jogositó tiszta elveire fektetett kormányrendszerben épen az általa annyi feltékenységgel őrzött, oly fanatikus rajongással ápoló önkénykedő hatalom koporsóját sejtvé, ezen politika természetete hozta magával, hogy elkövetkezvén a machiavelistikus fogásokkal előidézett rázkodási megdöbbentő jelenetek, vállalkoznia kelle a bűnre, mely a testvéri szeretetet önmagával meghasonlásba ejté, s igen gyakran nemzetek ünneplő örömét, országok siránkozó gyászává változtatta át; — máskor, hogy leleplezett, ismeretessé vált bűnös szándokainak erő által szerezen diadalt, szövetekeznie kellett a szolgasággal, mely a népek régi és újabb szabadságát a börtönök penészburka alá fojtsa, irtó harezot kezdjen eszmék és gondolatok ellen, ha ezek a szabadlétnök országot óhajtani mernének, és végre, hogy a szinfalak mögé nem látlató világ jóvéleményét jogtipró cselekményei közben se játsza el, kezét kelle fognia a sötétséggel, melynek bünfátyola alatt az égbe kiáltó vétkeknek nincsenek tanui.

A bécsi politikának e merész játéka tán soha nem tüzetett finomabb kiszámítással, a szerepek mesterségesebb és ügyesebb felosztásával, mint az emlékezetes 48-ban, midőn az emberek, mintha saját én-jüket cserélték volna ki, a küszöbőkön csábitó álarcz alatt átlopózkodott ellenséget fegyveresen is segíték, hogy saját tüzhelyeiknek idő, szokás és emlékezet-megszentelte lángját minél könnyebben, minél hamarabb olthassák ki, s hogy saját házaik nyugalma, öröme, boldogsága fölött őrködő házisteneit minél

több hamis látszatával a hazug igazságnak számíthatók.

Minden kedvezni látszott e szörnyű merénnyeknek; a félrevezetett fajok tekintete elé hamis szemüveget tartva, azok szabadságuknak álmodott virág tavaszát vélték látni, és fölfedezhetni ott, hol valójában egy deres ősz zsibbasztó szele alatt nemzetiségök életfája elsárgult levelet hullatott a tüzhelyre, melynek lángját kioltani, s a házra, melynek őristeneit elűzni segíték. Nemzetünknek nem többé saját, hanem az emberiség szabadsága mellett kifejtett nagy tudasában annyi ellenség közepette megjelent végre Európa egyik legnagyobb hatalma is, a döntő erő mérlegének egyik serpenyőjébe oda veté ellenségeinkké mellé kardja súlyát, melyet az európai kormányok akkori példátlan közönye a másik serpenyőben nem ellensúlyozhatván, bekövetkezett a költő által feltételelesen előre megírt legyen, levétét oldaláról a lovagiasság jelét a diszfegyvert is, azon népnek, mely aczállal kezében szerzé honát, tartá azt fen, s védelmezte benne Európát és a kereszténységet a duló pogányság több mint kétszázados rohamai ellen, — s mely harczi áldozatainak árán kivívta, hogy a felséges Habsburgi ház nem csak Európa uralkodói, de nagyhataimainak sorában is előkelő helyet foglalhatott, s hogy mégis mindezekért tán elismerésből, tán hálából eltörlék törvényeit, hogy megszüntették alkotmányát, hogy üldözék nyelvét, hogy kémeek s tömlöcz-őrökkel vevének körül egyeseket s családokat, hogy egy nagy kaszárnyát alakítottak széphonunkból, melyben minden jött-ment egy-egy aranygalléros tiszt, minden földönfutó egy-egy sujtásos káplár volt, s csak a benszülött jogos polgár lett a sóttalan száraz kenyér vigasztalan rágására utasítva. Ezek oly dolgok, miket az indítvány értelmezésére több előttem szóló tisztelt képviselőtársam kimerítő hűséggel felmutatott már, hanem azt, hogy aranyunkért ezüstünkért adott képes papirokat, melyeknek a hitel fele értékét leszámítja, hogy jó búzánkért, aknáink jó saváért rendőröket, csendőröket juttatott, kik kenyerünket izetlenné, életünket keserűvé tevék, hogy régi hírű és zamatu dohányunkért bélyeggel, pénzügyőrökkel boldogított bennünket, kik a magyar emberrel pipája füstjét is megutáltatták; hogy világhírű borainkért nyakunkra küldött uj-

űntetti, itt addig ismeretlen földköstölőkat és más efféléket, kik a présbe, honnét a törköly kidobatt, magát a természetöt szoriták és sajtolták addig, mig csak a lélek volt — zsebében; hogy szép jogainkért, ősi szabadságainkért elárasztának lélekhóhérló censurokkal, kik nemzeti irodalmunkat, nemzetiségünknek akkor egyedül éber, egyedül bátor és egyedül tevékeny őret és védőjét, mint hajdan Timur Bajazettet, vaskalitrkába rekeszték, rajta éjjel-nappal itéletet, végrehajtásokat tartottak, s az 1849 óta szokásossá lett jogtalan lefoglalásokat ellenében szakadatlanul gyakorolva, ezt a nemzet és a ház boszantására ma is folytatják, — hogy közmondásossá lett vendégszeretetünkért a katonakötelezettség általánosítása; s a mértékentuli adózások száz és százféle rovatainak behozásával népünk közt a házasodhatást vég nélkül megnehezítvén, sokszor lehetlenítvén a közelerköles-telenedésre kormányi intézményekkel hatott, s bécsi szomszédaink német gyarmatosítási kedvencz terveinek minél gyorsabb valósitására hazánk legdusabb téreinek elnépetlenítését, fajunk kiszámított fogyasztásával sietteté. S mindezeket s ilyeneket a legkéréssettebb választékban idő s hely szerint s következetesen gyakorolttatva, oda juttatá ez országot, hogy csak értelmiségében működő snyilatkozó isteni gondviselés mentheté meg és tarthatá fen e nemzetet már épségében.

Ezt és ezeket a ház asztalára tett indítvány szomorú illusztratiójára felmutatni nekem jutott hálátlan kötelességül.

Ezek s ezekhez hasonlók szolgálhattak elfogadható s ajánlkozó okokul arra, hogy a magyar király trónváltoztatása, a nemzetnek, a közös étkamra és a közös erszény másik gazdájának hírül ne adassék azok által, kik minden alkonyodó napot ugy szeretének tekinteni, mint a haldokló de haldoklásában is rettegett nagy testnek végóráját, s nem is rajtok, nem is beerőszakolt mérég labdacsaikon mult, hogy a sokat, iszonyut szenvedett nemzet minden hajnallal új életre, — de ez új élettel új gyötrelmekre is virradt. — Igaz, hogy a lábbadozó, hasonlag a sirból kilépettthez, halvány és sápadt volt arczban, szikár, sovány alakban, s e látványon vigasztalódtak sanyargatói, kik Caesar nemzet- és szabadságirtó politikájának csak zsarnoki oldalát tanulták be, s nem sajátithatták el

annak egyszersmind belátó ész- és lélektanát, s így nem gondolhatának arra, hogy a sovány Cassius halvány alakjában lett a leigázott Róma elorzott szabadságának megtorlója.

Hanem mint mindennek, úgy elleneink e tizenkét éves tobzódása és lakodalmának is végeszakadt; a szenvedő, melyre ők jóreményben tán a halál szemfedelét is ráterítették már, felkelt, hogy mint ur és gazda kérdőre vonja sáfárait az eltulajdonított talentumokért.

S ime, azért küldeténk mi ide, hogy ez égető kérdést s felforgatott, szétzilált háztartásunk rendezését a törvény teljes pontosságával, az öntudat kérelhetlen szigorával végezzük.

A kezdet nehezebbnek látszik nekünk, mint tizenkét évvel ezelőtt volt elleneinknek, akkor is azok által kioltatván a népek magasabbra törő szenvedelmé, úgy tünt föl, mintha e mozgó nagy világ egy hasonló nagyságu jégkebel lenne, s jégkeblében fásult, kihalt szívet zárna; a népjogok pusztítói tehát szabad kézzel hordozhaták az annyi gonddal, annyi fáradsággal beirt ősi táblán a lelketlenül törő ruhát; míg mi, hogy a letörletteket újra olvashatókká, újra élő színiüekké tegyük, hallatlan, s történelmünkben majd páratlanul álló akadályokba ütközünk.

Itt vagyunk, hogy dynastia és nemzet közt a 12 év óta száműzve volt törvényes harmoniát visszaállítsuk, s midőn e feladatunkhoz kezdenénk, hátunk megett azokon, kik minket ide küldének, hogy igazságot nyerjenek, törvénytelen adó behajtása czime alatt, fegyveres rablást követnek el, s a legembertelenebb módon eszközlik, hogy a kibirdetett jószándék őszinteségében senki se higgyen, sőt hogy e ház állása illusoriussá, tekintélykérdéssé tétessék; más szóval, hogy e sokat szenvedett hazát új forradalom nyomoraiba süllyeszszék.

Itt volnánk, hogy házi viszonyainkat rendbe hozzuk, s midőn ezt teendők lennénk, elzárva látjuk hajdan kitűzőtől legjobbaink előtt a hazajöhetés szabad utját, sőt elzárva azok előtt is, kik — mint mi — a népnek küldöttei, törvényhozói sérthetlenséggel ruháztattak föl, s mégis kiméletlenül utasítvák arra, hogy a hazátlanság keserű fájdalma alatt — Isten tudja — meddig szenvedjenek még.

Itt lennénk, hogy az eredeti tisztaságából ki-

forogatott magyar igazságot régi jó hírenek visszaadva, azon székbe ültessek, melyben azt e nemzet első alkulta óta csak tisztelni és csak tisztelni tudta s ime azt tapasztaljuk, hogy az önkény kabzsisága által asszinházban elkobzott magán-tulajdon maig is idegen birtok, s az egykor hazafias feláldozás erénye ma is akár koldusboton támolyghat, míg törvényes sajátjának élvezése a jogtalan usurpációt boldogítja.

Összejövének, hogy — mert a teher összevetett vállak alatt könnyebb, — az egybegyült nagy nemzet vegye kezébe a munkát, s végezze be azt, mi nélkül nincs rend e hazában, nem lehet béke e világrészben, s úgy találjuk, hogy a nemzetnek csak része jelenhetett itt meg, s hogy magával az egészszel ma is, mint hajdan, divide et vinces, doctrina alapján a legméltatlanabb, a legbosszantóbb játékot tűzik.

Lennének magas törvényszékeink is, de csak névben élnek, tettben nincsenek jelen.

Sok, igen sok az, minek mi hiányával vagyunk, és még több az, mi jó akaratunkra sziklakövet hengerit. Lehetlen részünkről a férfias erőt annyi következetességben tartani, hogy látva az irányunkban gyakorlott lelketlenséget, ármányt, és cselszövényeket, a méltó indignatio érzetének fellobbanását magunkba visszafojthassuk. Oly kevés a mi helyzetünkben a biztató, mint a mennyi sok ezer ellenzője.

És épen ezért, mert nehéz körülmények nem csak edzett erőt, nem csak öntagadást, de eszélyeséget is kívánnak, szükségesnek vélem, válságos helyzetünkben egy lehető jó kezdettel, legalább mennyire lehet, biztosítani a jó véget, s nem engedni, hogy már a kezdetnél elhamarkodást, vagy elfogultságot, bár ki is vádul ellenünk felhozhasson.

És e nézetből véve az indítványt, súlyosnak, nagyoknak és rendithetlenségnek tartom én azon igazságokat, melyek abban kimondatnak, miként súlyosak és nagyok a sérelmek is, melyek e kimondásra alapul szolgálnak, úgy tartom, hogy annak elfogadásával, s a ház általi kimondásával, úgy benn az országban, mint kívül annak határán meg fogunk értetni, valamint azokból kiindulólág törvényhozói eljárásunk is minden irányban tájékozva leend, miként tájékozva azon nagy és fontos eseménynél is, melynek közbejöttünkkel kellene megtörténnie, hogy hoz-

zá foghatnánk a munkához, mely az ős régi épület köveiből ujat, időnek és viszontagságoknak nagyobb erővel ellentállhatót lenne emelendő.

Nagy baj, hogy az első lépésre, melyet ily akarrattal teendők lennénk, hiányzik a nélkülözhetlen alaptörvényes tér. Az országnak nincs törvényrendelete nemzeti felelős kormánya, mely trón és nemzet közt legalis közvetítő lehetne.

Az ország koronás fejedelme életben van ugyan, de félrevonulva, s az uralkodás tényleg más által elfoglalva és gyakorolva, miről a nemzetnek diplomatikai tudomása nincs.

E viszonynak rendezése, tisztába hozatala tenné e törvényhozás egyik feladatát, mely munkájához, hogy hozzáfoghasson, elkerülhetlenül megkivántatik, hogy e törvényhozó teremben az egész nemzet, úgy mint ezt az 1848. 5-ik törvény meghatározta, képviselve legyen, és megkivántatik, hogy a szükségessé válható közvetítésre felelős miniszterium álljon a nemzet és a trón között, szóval, sine qua non feltételként megkivántatik, hogy a nemzet, az 1848-ki alaptörvényének teljes és háborítlan birtokában érezze magát.

Ezen kellékek elsője teljesen hiányzik, az ország in suo integro nincs se képviselve, se meghiva.

A másodikra nem tudom mit mondjak, hogy keserü ne legyenek. Október 20-án az ismeretes oklevél az ország alkotmányának visszaállítását ígérte, s ezen fenhangon tett ígéret beváltására a magát alkotmányosnak nevező bécsi kormány kibirdetteté a február 26-ki birodalmi alaptörvényt, mely rólunk is nemcsak megemlékezik, de rendelkezik is, midőn a 12 esztendő törvényteleniséget, s alkotmányunk elleni szentségtörést mintegy sanctiónálva, önálló országunkat császári magtárrá, hazánk kövér földjét birodalmi commune pascummá, törvényeinken kívül senki és semmi egyébtől nem függő nemzetünket egy nem rég hevenyészett új birodalom, semmit jelentő tekintélytelen teherhordójává akarja alacsonyítani.

Nem tudom, a tragicum több-e abban, vagy a comicum, hogy a szomszéd civilisatorok anynyi tanúságos vereség után sem szokhatva el organisatori ábrándjaiktól, most ezen legujabb művökkel is dongót, darázst, méhet ugyanazon köptübe akarnak össze- és beerőszakolni. — S aztán ránk haraguzznak, hogy a

mézet, melyet ezen quodlibet-társaság készít, nem akarjuk megemészteni.

De észszerűleg nem is kívánható, hogy mi a birodalmi tanácsban képviseltesünk? tanulókorokban oktattak már rá, hogy a heterogen számokat nem lehet összeadni, például, kinek egy karvalya és egy papagaja van, egyik fajról sem mondhatja, hogy abból kettővel bír; már pedig mi a Duna-Tisza lementében, és a Lajtán tuliak, nemcsak törvényeink, szokásaink és érdekeinkre, de véralkatunkra, szenvedélyeink és indulatainkra, észjárásunk és politikánkra, sőt gyomrunkra is annyira elütünk egymástól, hogy egy törvényhozási kalap alatt nagyon is heterogen elemeknek fognánk bizonyodni, mutatja ezt a sok komolyabb közt azon legkönnyebben felfogható igazság is, hogy a tul 300 esztendő sógorság sem volt képes bennünket a czimbalom helyett verklihez, a csárdás helyett keringőhez, vagy a bor helyett a sörhez, a töltött káposzta helyett a S c h m a r n-hoz szoktatni.

Hiszem, mert tapasztalom, hogy a rózsabokor rózsát nyit, hogy a babérfa babérmagot terem, hogy az erős tölgy, a magas cser makkvirágról makkot hoz, hanem hogy ugyanezen fák letépetve ős gyökeikről, s egy vasabroncos kádba szem gyönyörködtető bokrozásban fedél alatt elhelyezve ugyanazon gyümölcsökkel örvendeztessék meg a lelketlen átültetőt, már ezt maguknak az elhirhedt bécsi kertészeknek, de még a gründlichkeit professorainak sem hihetem. Sast csak sas tud nevelni, és a sastojs, mely veréb alatt fakad ki, sohase állítja elé fajának azon példányát, mely a stító nappal szembe nézve száll a magasba.

A mi küldetésünk levén, alkotmányunkat, azt megillető tisztasága és sérthetlen épségében visszaállítani, ennek alapján háztartásunkat úgy kell rendeznünk, hogy az európai nagy népcsaládban, mint ennek önálló és nagykoru nemzettagja örökn és számunkhoz illő helyet foglalhassunk.

Ezen törekvés nem alaptalan reményével kecsegtetheti magát a sikernek, ha az államnak a kormányformát képező jogviszonyai trón és nemzet közt úgy rendeztetnek, hogy ezek miként egyrészről a tartósság szilárd jellegét birják, úgy másrészről elég garantiával legyenek ellátva az elnyomás erőszakos kísérletei ellen.

Mindkettőnek alapja egyedül a nemzet jelleméből, természete- és szokásaiból, történeti hagyományából vehető; mert csak az alapon hozhatók törvények, melyek a népek mai politikájának korszerű igényeivel összhangzásban állanak; tehát olyanok, melyek bent kielégítők, mert igazságosak, — kün megnyugtatók, mert a béke és rend biztosítékait birják.

E törvényhozásnak lett hivatása ily törvényről gondoskodni, tehát egyszersmind feladata, hogy e nagy jelentőségű munkájában a már korábban hozottaktól ne csak el ne térjen, de sőt inkább — és soha inkább, mint ma, azoknak nem csak szelleme de betűihez is következetesen ragaszkodjék.

Háromszáz és néhány éve már annak, hogy e nemzet alkotmányos jogaiból csak veszít, minden surlódás a trónnal, reptülő szárnyának egy-egy evező tollába került, a régi megszokott engedékenységek, az udvarias előzékenységnek folytatása, körülményeink közt magukat a szárnyakat teljes leszeléssel fenygethetné.

És ezen alaptételekből tekintve a ház előtt tett indítványt, én abban ezen országgyűlés programját korunk szellemének, helyzetünk követelésének megfelelőleg tisztán, határozottan és egyszersmind oly hangon látom kifejtve, mely alapszerződéseken, történeti tényeken nyugvó elidegeníthetlen, elvülhete tlen függetlenségi jogaink reclamálását megilleti.

Továbbá úgy látom, hogy abban azon törvényeink, melyek az abszolút hatalom jogbántalmait országvilág előtt tiszta fényben, elvitázhatlan igazsággal derítik fel, lelkiismeretes gondossággal vannak összeállítva és ismertetve.

E mellett abban a ház szabadelvű politikája is úgy a külön nemzetiségek, és vallásfelekezetek, mint egyéb teendőinkre nézve hű és szabatos kifejezést talál.

Pest-belváros érdemes képviselőjének a ház asztalára tett indítványát, belterjét és alakját illetőleg, pártolom.

DE BALLAGI GÉZA

